Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2025/2004

30.4.2025

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Posúdenie správ Enrica Lettu a Maria Draghiho o fungovaní a konkurencieschopnosti jednotného trhu EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/2004)

Spravodajca: **Matteo Carlo BORSANI**

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**

Spravodajca: **Stefano PALMIERI**

Poradcovia	Eleonora TRENTO (za spravodajcu Mattea Carla BORSANIHO) Samuel CORNELLA (za spravodajcu Giuseppeho GUERINIHO) Marco CILENTO (za spravodajcu Stefana PALMIERIHO)
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	11. 7. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	12. 2. 2025
Prijaté na plenárnom zasadnutí	26. 2. 2025
Plenárne zasadnutie č.	594
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	222/2/6

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) súhlasí s názorom uvedeným v správach Maria Draghiho a Enrica Lettu, že je naliehavo potrebné konať s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva a prestať sa utešovať ilúziou, že len odkladaním na neskôr sa môže zachovať konsenzus.

1.2. Preto je nevyhnutné pokračovať v práci na dokončení jednotného trhu, rozšíriť ho na odvetvia financií, elektronických komunikácií a energetiky a posilniť sektor služieb.

1.3. Inštitúcie EÚ a členské štáty by mali viesť serióznu diskusiu o základných pravidlách EÚ a o relevantnosti zmlúv v ich súčasnej podobe vzhľadom na aktuálne výzvy, ktoré si vyžadujú opatrenia a rýchle myslenie.

1.4. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby pokročili smerom k dokončeniu jednotného trhu a kládli pri tom veľký dôraz na environmentálnu udržateľnosť, hospodársku prosperitu a sociálnu a územnú súdržnosť, ktoré by sa mali uznať za hnacie sily konkurencieschopnosti.

1.5. EHSV podporuje tvrdenia Draghiho a Lettu, že európske hospodárstvo so svojimi hodnotami a pravidlami sa musí znovu stať konkurencieschopným a zvýšiť svoj medzinárodný význam.

1.6. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby prijali priemyselnú politiku schopnú prekonať súčasný roztrieštený prístup vyplývajúci z existencie mnohorakých vnútroštátnych priemyselných politík, ktoré nie sú vždy koordinované. Zabezpečiť správnu rovnováhu daňových, regulačných a obchodných/colných ustanovení a finančných stimulov, ktoré by skutočne prospeli jednotnému trhu, možno len spoločným úsilím.

1.7. EHSV opakuje, že je dôležité znížiť byrokratickú záťaž a náklady podnikov na dodržiavanie predpisov prostredníctvom lepšej právnej regulácie a skutočného zjednodušenia administratívy. Na tento účel by bolo užitočné posilniť posúdenia vplyvu právnych predpisov a kontroly konkurencieschopnosti s cieľom podporiť podnikanie a pomôcť vytvoriť kvalitné pracovné miesta, zlepšiť pracovné podmienky a podporiť udržateľný hospodársky rast a sociálnu súdržnosť.

1.8. EHSV požaduje regulačné rozhodnutia, ktoré umožnia znížiť ceny energie, a najmä rozdiely v cenách medzi členskými štátmi, ako aj medzi Európou a inými ekonomikami. V tejto súvislosti vyzýva, aby sa viac využívali rozdielové zmluvy a aby sa cena energie z obnoviteľných zdrojov a iných foriem energie z nízkouhlíkových zdrojov prestala odvíjať od ceny energie z fosílnych zdrojov, ktorá je nestabilnejšia. Takisto je potrebných a žiaducich viac investícií do odvetvia energie z obnoviteľných zdrojov, ako aj iných foriem nízkouhlíkovej energie.

1.9. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné dôkladné posúdenie mechanizmu kompenzácie uhlíka na hraniciach (CBAM), a nabáda zákonodarcov EÚ, aby preskúmali účinné spôsoby, ako pristupovať k vývozu a dovozu s cieľom umožniť priemyslu EÚ udržať si konkurencieschopnosť na medzinárodných trhoch.

1.10. EHSV konštatuje, že opatrenia navrhnuté v správach Draghiho a Lettu si vyžadujú rozsiahle investície, a preto vyzýva európske inštitúcie, aby zvážili možnosť vydávať spoločné bezpečné aktíva, ako to bolo v reakcii na pandémiu.

1.11. Hoci by EÚ mala vždy zostať podporovateľom mieru v súlade s koncepciou bezpečnosti, ktorá sa nezameriava výlučne na vojenské účely, EHSV konštatuje, že meniace sa geopolitické okolnosti si vyžadujú vykonávanie európskej obrannej politiky v kombinácii so silnejšou spoločnou zahraničnou politikou. Takisto bude potrebné podporiť investície do obrany, čiastočne prostredníctvom nových nástrojov financovania určených na zlepšenie úrovne technologického rozvoja v tomto odvetví.

1.12. EHSV si želá, aby sa obnovili rozhovory o európskych verejných statkoch, počas ktorých sa môžu vymedziť kľúčové priority pre budúcnosť EÚ. Keďže zabezpečovanie takýchto statkov je spojené s hospodárskymi, inštitucionálnymi a politickými faktormi, európska záruka v tejto oblasti by mohla priniesť pridanú hodnotu a nahradiť množstvo vnútroštátnych prístupov.

2. **Úvod a kontext**

2.1. EHSV víta správy Maria Draghiho a Enrica Lettu, ktorí sa venujú širokej škále tém a majú odvahu formulovať ambiciózne návrhy. Obe správy sa začínajú všeobecnou analýzou a potom prechádzajú k podrobnému posúdeniu návrhov, ktoré sa majú vykonať na posilnenie jednotného trhu a konkurencieschopnosti EÚ. V tomto stanovisku chce EHSV analyzovať najpálčivejšie otázky, ktorými sa tieto dve správy zaoberajú.

2.2. V prvej časti tohto stanoviska EHSV identifikuje najnaliehavejšie investície v rôznych oblastiach a v druhej časti vyzýva európskych činiteľov s rozhodovacou právomocou, aby zaujali ku konkurencieschopnosti taký prístup, ktorý zohľadní jej sociálny rozmer a bude zahŕňať hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje význam podpory investícií do sociálnej infraštruktúry, pričom pripomína závery samitu vo Val Duchesse, v ktorých sa obnovuje európsky záväzok k sociálnemu dialógu a jeho význam pre vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv, ako aj vyhlásenie z La Hulpe.

2.3. EHSV poukazuje na to, že EÚ stojí pred kľúčovou strategickou voľbou: aktívne formovať globálnu hospodársku transformáciu výrazným zvyšovaním vlastnej konkurencieschopnosti alebo zachovať svoje výsledky dosiahnuté v minulosti a zároveň zabezpečiť dodržiavanie predchádzajúcich záväzkov EÚ v oblasti udržateľnosti a klímy.

2.4. EHSV preto v súlade so správami Lettu a Draghiho zdôrazňuje, že je mimoriadne naliehavé prijať rýchle opatrenia, a vyzýva spoluzákonodarcov, aby napredovali.

3. **Vnútorný trh a jeho budúcnosť**

3.1. EHSV súhlasí so správami Lettu a Draghiho, že jednotný trh je jedným z hlavných technických a politických úspechov európskeho integračného procesu. Jeho pôvodná podoba sa však musí prehodnotiť, aby sa prispôsobila geopolitickému kontextu, ktorý sa odvtedy zmenil, a demografickým trendom v EÚ, ktorej hrozí, že do roku 2040 príde každý rok o 2 milióny pracovníkov. Keďže je kľúčové, aby sa pravidlá jednotného trhu riadne presadzovali, EHSV by chcel byť priamo zapojený do činnosti pracovnej skupiny pre presadzovanie jednotného trhu.

3.2. EHSV sa tiež domnieva, že je nevyhnutné pokračovať v práci na dokončení jednotného trhu, rozšíriť ho na odvetvia financií, elektronických komunikácií a energetiky a posilniť sektor služieb, ktorého integrácia v súčasnosti stále čelí mnohým prekážkam.

3.3. Silnejší a integrovanejší jednotný trh prinesie hospodárske a sociálne výhody. EHSV sa preto domnieva, že návrhy predložené v oboch správach na posilnenie jednotného trhu a jednotnej európskej meny musia byť sprevádzané fiškálnymi, sociálnymi a environmentálnymi politikami, ktoré zabezpečia, aby sa výhody jednotného trhu dostali k všetkým občanom a pracovníkom EÚ.

3.4. Tak Draghiho správa, ako aj Lettova správa (táto implicitnejšie) evokujú obnovené partnerstvo medzi členskými štátmi EÚ. To zdôrazňuje potrebu diskusie o základných pravidlách EÚ a o relevantnosti súčasných zmlúv vzhľadom na ambiciózne opatrenia navrhnuté v oboch správach, z ktorých sčasti čerpali inšpiráciu aj poverovacie listy adresované novým komisárom.

3.5. EHSV sa však domnieva, že pretavenie odporúčaní zo správ Draghiho a Lettu do praxe by mohlo predstavovať výzvu pre nový rámec správy hospodárskych záležitostí EÚ (reformovaný Pakt stability a rastu), keďže tento rámec vedie k rozpočtovým obmedzeniam, ktoré mohli byť doteraz príliš reštriktívne, ako zdôraznila Európska fiškálna rada ([1]).

3.6. EHSV podporuje výzvu uvedenú v Lettovej správe na vytvorenie jednotného trhu, ktorého cieľom je posilniť environmentálnu udržateľnosť a hospodársku prosperitu, ako aj výzvu z Draghiho správy, aby sa európske ambície v oblasti udržateľnosti stali prvkom konkurencieschopnosti ([2]). EHSV už mnoho rokov podporuje prechod z lineárneho hospodárstva na obehové a úlohu občianskej spoločnosti v tejto oblasti ([3]).

4. **Vedúce postavenie EÚ vo svete**

4.1. EHSV súhlasí s tým, že EÚ z hospodárskeho hľadiska konkuruje nielen Spojeným štátom, ale aj rozvíjajúcim sa ekonomikám, ako sú Čína a India, v medzinárodnom prostredí, ktoré sa stalo zložitejším ako prostredie, v ktorom pôvodne začal fungovať jednotný trh. V tejto súvislosti sa v Draghiho správe uvádzajú tri kľúčové oblasti činnosti: i) potreba konkurovať v celosvetových „pretekoch“ a preklenúť inovačnú priepasť; ii) význam zníženia strategických závislostí od dodávateľských reťazcov mimo EÚ; a iii) schopnosť EÚ skutočne konať jednotne.

4.2. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje význam ambicózneho programu EÚ v oblasti obchodu a spolupráce EÚ s globálnymi partnermi.

4.3. EHSV podporuje tvrdenia Draghiho a Lettu, že európske hospodárstvo so svojimi hodnotami a pravidlami sa musí znovu stať konkurencieschopným a zvýšiť svoj medzinárodný význam., a to aj napriek rýchlemu a nepretržitému rastu veľkých obchodných blokov mimo EÚ a alarmujúcej eskalácii geopolitického napätia.

4.4. Európska únia musí naďalej zohrávať vedúcu úlohu v otázkach súvisiacich so zmenou klímy, znečistením a stratou biodiverzity.

4.5. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že EÚ musí byť aj naďalej hybnou silou mieru a demokracie ([4]), prispievať k hľadaniu novej globálnej rovnováhy a usilovať sa o silnejšiu úlohu eura v globálnom hospodárstve a o väčšie príležitosti vystupovať jednotne v zahraničnej politike. EHSV žiada, aby sa preskúmala možnosť prijatia väčšinového hlasovania v tejto oblasti.

4.6. EHSV varuje pred rizikami fragmentácie globálneho riadenia a rizikom zvýšenia obchodných ciel. Problémy pri budovaní prospešných medzinárodných vzťahov môžu podnietiť preteky o získanie konkurenčnej výhody, čo by mohlo zhoršiť napätie a konflikty, ohroziť mier, demokratické hodnoty a dosiahnutie sociálnych a environmentálnych cieľov. EHSV sa tiež domnieva, že dosiahnutie stabilného a trvalého mieru vo svete závisí aj od zlepšenia životných a pracovných podmienok v súlade s cieľmi udržateľnosti stanovenými v Agende 2030 OSN.

([1]) Európska fiškálna rada, 2024,*Výročná správa za rok 2024*.
([2]) Ú. v. EÚ C, C/2024/6877, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6877/oj.
([3]) Európska komisia a Európsky hospodársky a sociálny výbor zriadili spoločne Európsku platformu pre obehové hospodárstvo.
([4]) Zakotvené v zmluvách a Charte základných práv Európskej únie.

5. **Priemyselná politika EÚ**

5.1. EHSV oceňuje skutočnosť, že v Draghiho správe sa poukazuje na silnú súvislosť medzi konkurencieschopnosťou priemyslu a udržateľnosťou európskeho sociálneho modelu, ktorý je základnou hodnotou EÚ a tmelom, ktorý drží pokope integračný proces.

5.2. EHSV súhlasí s Draghiho názorom, že je potrebné zaviesť priemyselnú politiku schopnú prekonať súčasný roztrieštený prístup vyplývajúci z existencie mnohorakých vnútroštátnych priemyselných politík, ktoré nie sú vždy koordinované. V skutočnosti jediným možným spôsobom, ako zabezpečiť správnu rovnováhu daňových, regulačných a obchodných/colných ustanovení a finančných stimulov, ktoré sú charakteristické pre najnovšie priemyselné politiky Spojených štátov a Číny, je štruktúrované európske úsilie, ktoré by skutočne prospelo jednotnému trhu. Toto úsilie by sa malo prejaviť v zefektívnených a viac na kvalitu zacielených legislatívnych iniciatívach, aby sa posúdil vplyv na európske spoločnosti a na vytváranie kvalitných pracovných miest.

5.3. EHSV sa domnieva, že súčasné (obmedzené) európske investície do výskumu, vývoja a inovácií, ako aj nedostatky v zavádzaní pokročilých technológií by sa mohli aspoň čiastočne napraviť väčšími a cielenejšími verejnými investíciami (podľa Draghiho sú ciele programu Horizont Európa príliš rozptýlené). EHSV preto súhlasí s výzvou uvedenou v správe, aby sa investície zamerali na odvetvia s vysokým potenciálom rastu a aby sa: i) sústredili a koordinovali opatrenia; ii) vymedzila účinná priemyselná stratégia založená na výskume, vývoji a technologických inováciách; a iii) podporovali priemyselné partnerstvá posilnením centrálnych nástrojov, ako sú dôležité projekty spoločného európskeho záujmu (IPCEI).

5.4. Pokiaľ ide o fúzie, EHSV podporuje celkový prístup uvedený v Draghiho správe, v ktorej sa navrhuje nájsť rovnováhu medzi politikou hospodárskej súťaže a priemyselnou politikou, a to aj prostredníctvom primeraného dôrazu na strategické faktory, ako sú inovácie a budúca alebo potenciálna hospodárska súťaž, a to aj na medzinárodnej úrovni. Na uľahčenie tohto prístupu sa EHSV rovnako ako Mario Draghi vo svojej správe domnieva, že nie je potrebné meniť nariadenie EÚ o fúziách, ale že treba radšej aktualizovať usmernenia Komisie. V tejto súvislosti EHSV naliehavo vyzýva na osobitnú opatrnosť pri zvažovaní potenciálnych fúzií v odvetviach, ktoré sú strategické pre bezpečnosť občanov EÚ (informačné a komunikačné technológie, technológie dvojakého použitia).

5.5. Pokiaľ ide o článok 101 ZFEÚ, EHSV uznáva, že je dôležité poskytnúť jasné usmernenia a vzory pre dohody o horizontálnej spolupráci medzi podnikmi EÚ, ako sa navrhuje v Draghiho správe, s cieľom uľahčiť investície do výskumu a vývoja, prechod na udržateľnosť a ďalšie strategické iniciatívy.

6. **Regulačný rámec EÚ**

6.1. V súlade so svojimi viacerými minulými postojmi EHSV opätovne zdôrazňuje, že je dôležité znížiť pre všetky podniky byrokratickú záťaž a náklady na dodržiavanie predpisov v dôsledku európskych a vnútroštátnych pravidiel, s cieľom zvýšiť produktivitu a konkurencieschopnosť týchto podnikov prostredníctvom lepšej právnej regulácie a zjednodušenia administratívy.

6.2. EHSV by uvítal vykonávanie návrhu Európskej komisie znížiť záťaž podnikov spojenú s vykazovaním o 25 % tak, že sa rozsah pôsobnosti tohto opatrenia rozšíri na byrokratické obmedzenia v najširšom zmysle a stanoví cieľ znížiť záťaž aspoň o 50 % pre malé a stredné podniky (MSP) bez toho, aby sa oslabil záväzok súkromného sektora zosúladiť svoje hospodárske činnosti so spoločnými environmentálnymi a sociálnymi cieľmi a cieľmi v oblasti konkurencieschopnosti.

6.3. EHSV preto víta výzvu uvedenú v Draghiho správe v tejto súvislosti, v ktorej sa zdôrazňuje, že byrokracia poškodzuje najmä MSP. Z toho pohľadu je potrebné posilniť posúdenia vplyvu, ktoré sa majú vypracovať v spojitosti s budúcimi opatreniami, a to aj vykonaním predbežných simulácií a získaním ekonometrickej a kvantitatívnej spätnej väzby. V tejto súvislosti EHSV podporuje aj návrh, aby sa kontroly konkurencieschopnosti vykonávali pred prijatím právnych predpisov EÚ a aby sa vykonávali aj v prípade podstatných zmien alebo zmien, ku ktorým došlo počas legislatívneho postupu, v snahe podporiť podnikanie a vytváranie kvalitných pracovných miest, zlepšiť pracovné podmienky a posilniť udržateľný hospodársky rast a sociálnu súdržnosť.

6.4. EHSV navrhuje vytvoriť postupy dobrej tvorby práva, ktoré budú v súlade so zásadou subsidiarity a v ktorých sa docení úloha sociálneho dialógu a zapojenie sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti. Okrem toho právne predpisy EÚ nesmú poskytnúť národným vládam priestor na zníženie ochrany pracovníkov, ale mali by podporovať dôstojnú prácu prostredníctvom práv a ochranných opatrení, ako aj konvergenciu a zlepšovanie životných a pracovných podmienok európskych občanov, a to aj vzhľadom na rýchly vývoj vo využívaní nových technológií.

7. **Banková únia a únia kapitálových trhov**

7.1. EHSV poukazuje na strategický význam únie kapitálových trhov (zavedenej v roku 2015), pričom opätovne zdôrazňuje potrebu dobudovať bankovú úniu a zároveň zabezpečiť ochranu drobných sporiteľov a dodržiavanie cieľov dôchodkového sporenia ([5]).

7.2. Je tiež potrebné usilovať sa o vytvorenie kompletnejšieho európskeho trhu s rizikovým kapitálom. Trh EÚ s rizikovým kapitálom sa pri jeho súčasnej veľkosti – 5 % podiel na celkovom objeme – nemožno ani len porovnávať s trhom s rizikovým kapitálom v Spojených štátoch a Číne (kde tvorí 50 %, resp. 40 % podiel), čo vedie k objektívnym ťažkostiam pre európskych inovátorov vo fáze startupov a scaleupov a núti ich k tomu, aby svoje projekty realizovali mimo EÚ.

8. **Energetická únia**

8.1. EHSV žiada, aby sa prijali regulačné rozhodnutia zamerané na zníženie cien energie, ktoré sú v súčasnosti v Európe oveľa vyššie v porovnaní s ekonomikami inde vo svete, čo ju v hospodárskej súťaži znevýhodňuje. Túto nepriaznivú situáciu nezapríčiňuje len nedostatok prírodných zdrojov v EÚ, ale aj i) pomalé tempo určitých strategických investícií do čistej energie; ii) neprimerané daňové pravidlá; a iii) fungovanie trhu s derivátmi, ktoré môže stimulovať volatilitu (Draghi). Okrem toho, ako zdôrazňuje Letta, ďalším znevýhodňujúcim faktorom je skutočnosť, že trhy s energiou nie sú úplne integrované, čo by umožnilo znížiť náklady na prístup a podporiť investície.

8.2. V oboch správach sa preto navrhuje klásť väčší dôraz na prínosy energie z obnoviteľných zdrojov a iných foriem energie bez fosílnych zdrojov, najmä tým, že sa využijú rozdielové zmluvy a cena energie z obnoviteľných zdrojov sa prestane odvíjať od ceny energie z fosílnych zdrojov, o ktorej je známe, že je nestabilnejšia.

8.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby podporovala investície do energie z obnoviteľných zdrojov, posúdila možnosť podpory investícií do iných foriem energie bez fosílnych zdrojov a zaviedla konkrétne opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby sa podiel príjmov zo systému obchodovania s emisiami (ETS) pridelený členským štátom (v súčasnosti približne 75 %) investoval do projektov dekarbonizácie, ako sú projekty na vývoj riešení v oblasti zachytávania, využívania a ukladania oxidu uhličitého (CCUS) a na rýchlu výrobu a zavádzanie vodíka.

8.4. V oboch správach sa poukazuje na význam mechanizmu kompenzácie uhlíka na hraniciach (CBAM) pri ochrane európskeho priemyslu pred únikom uhlíka a environmentálnym dumpingom, ale zdôrazňujú sa i niektoré problémy s týmto mechanizmom. V Lettovej správe sa zdôrazňuje potreba starostlivo zvážiť riziká straty konkurencieschopnosti európskeho priemyslu, a to aj preskúmaním rozsahu pôsobnosti mechanizmu. Na druhej strane sa v Draghiho správe spochybňuje úspech mechanizmu CBAM, pričom sa zdôrazňuje skutočnosť, že je príliš zložitý, a preto vzniká obrovská administratívna záťaž pre podniky a hrozí nejednotné vykonávanie zo strany členských štátov.

8.5. EHSV súhlasí s návrhom uvedeným v Lettovej správe, aby Komisia a Európska investičná banka (EIB) vytvorili systém európskej zelenej záruky pre investície so zámerom mobilizovať verejné a súkromné finančné prostriedky na ciele v oblasti udržateľnosti. Súčasné silné postavenie európskych podnikov v odvetviach čistých technológií by sa malo chrániť pred agresívnym rastom čínskych podnikov v tomto odvetví.

([5]) Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 20.

9. **Únia znalostí**

9.1. EHSV víta návrh Enrica Lettu pridať piatu slobodu k existujúcim štyrom slobodám pohybu, ktorá by sa zamerala na znalosti, výskum a inovácie.

9.2. EHSV podporuje opatrenia v oblasti rozvoja zručností uvedené v Draghiho správe s cieľom pomôcť EÚ zvládnuť budúce výzvy. Sú navrhnuté tak, aby umožnili preklenúť inovačnú priepasť a zlepšiť prechod od vynálezu ku komercializácii výrobkov a služieb. Medzi tieto cenné návrhy patrí: i) podpora zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie, najmä v technologických a digitálnych odvetviach; ii) zlepšenie mobility zručností; iii) zjednodušenie prístupu k financovaniu; iv) vytváranie verejno-súkromných partnerstiev s cieľom vytvoriť príslušné normy v oblasti zručností a programy odbornej prípravy.

9.3. EHSV však konštatuje, že v Draghiho správe sa dostatočne nezdôrazňuje úloha, ktorú môže sociálny dialóg zohrávať pri uvoľnení takýchto investícií a podnecovaní kolektívneho vyjednávania na podporu zmien, ani význam ďalšej odbornej prípravy zamestnancov.

10. **Úloha umelej inteligencie**

10.1. EHSV by chcel zdôrazniť úlohu a význam umelej inteligencie pre rozvoj piatej slobody pohybu založenej na znalostiach, inováciách a výskume a z hľadiska všeobecnejšej potreby zvýšiť budúcu produktivitu európskeho hospodárstva „vertikálnou integráciou“ umelej inteligencie do priemyselných procesov.

10.2. Umelá inteligencia sa musí vyvíjať v súlade s Európskym vyhlásením o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí a musí byť založená na modeli rozvoja, ktorý rešpektuje pluralitu informácií, rozvoj MSP a vytváranie nových pracovných miest.

10.3. Vzhľadom na všadeprítomný potenciál umelej inteligencie a nových vznikajúcich technológií je potrebný prístup, ktorý pomôže zabrániť tomu, aby ich používanie malo negatívne dôsledky pre pracovníkov. Legislatívne iniciatívy by mali riešiť nedostatky v ochrane práv pracovníkov na pracovisku a zabezpečiť, aby ľudia mali aj naďalej kontrolu nad všetkými interakciami medzi ľuďmi a strojmi.

11. **Úloha investovania**

11.1. EHSV konštatuje, že početné opatrenia navrhnuté v správach Maria Draghiho a Enrica Lettu nemožno zaviesť bez rozsiahlych investícií, čo v Draghiho správe pripomína paralela medzi investíciami, ktoré sú v súčasnosti potrebné v Európe, a povojnovým Marshallovým plánom.

11.2. EHSV preto vyzýva európske inštitúcie, aby zvážili možnosť vydávať spoločné bezpečné aktíva (ako to bolo počas pandémie) na základe nového prístupu, ktorý by už nebol viazaný na konkrétnu núdzovú situáciu, ale bol by zameraný na dlhodobé ciele a tvorbu európskych verejných statkov. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že by sa mala zvážiť možnosť vytvoriť spoločný investičný fond EÚ financovaný z rôznych nástrojov vrátane emisie spoločných dlhopisov EÚ ([6]), ktorý by bol zameraný na projekty spoločného európskeho záujmu a ktorý by zaručoval sociálny dialóg.

11.3. EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že investičné výdavky sa za posledné dve desaťročia znížili, čo viedlo k zredukovaniu verejných kapitálových fondov v mnohých krajinách EÚ. Tento pokles verejného kapitálu nielenže vyvoláva obavy o bezpečnosť, ale ohrozuje aj kvalitu a poskytovanie verejných služieb na úkor hospodárskeho rastu, a teda aj potenciálnych súkromných investícií.

11.4. Pravidlá štátnej pomoci by sa mohli upraviť spôsobom, ktorý sa navrhuje v Lettovej správe, konkrétne s cieľom dosiahnuť strategické ciele, ako je zelená a digitálna transformácia, alebo dokonca pomôcť znevýhodneným osobám vrátiť sa na trh práce alebo uľahčiť podnikom získanie financovania. Zároveň by sa mal urýchlene zriadiť fond EÚ pre strategické investície európskeho záujmu, ktoré by mohli pomôcť formovať konkurencieschopnosť EÚ a stimulovať zelenú a digitálnu transformáciu.

([6]) Ú. v. EÚ C, C/2024/3385, 31.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3385/oj.

11.5. EHSV tiež konštatuje, že hoci je potrebné odstrániť rozdiely v konkurencieschopnosti v porovnaní so Spojenými štátmi a Čínou, je rovnako dôležité poukázať na to, že európsky model dosahuje excelentnosť, pokiaľ ide o blahobyt, solidaritu, sociálne začlenenie, udržateľnosť a odstraňovanie nerovností. Keď sa EÚ stane konkurencieschopnejšou a produktívnejšou, mala by zachovať a obnoviť tento odkaz solidarity a rovnosti tým, že vyzdvihne úlohu sociálneho hospodárstva.

11.6. Zároveň treba zdôrazniť, že ak sa Európa nestane produktívnejšou, bude nútená vybrať si medzi vedúcim postavením v technologickej oblasti alebo v oblasti klímy a nezávislosťou na globálnej scéne, čo spôsobí ťažkosti pri financovaní nášho pokrokového sociálneho modelu. Náklady na transformáciu sa musia znášať spoločne, a preto EHSV odporučil, že by bolo potrebné vytvoriť politický rámec pre spravodlivú transformáciu ([7]) ([8]).

12. **Obranná únia**

12.1. EHSV sa odvoláva na článok 3 ZEÚ, podľa ktorého „cieľom Únie je presadzovať mier, svoje hodnoty a blaho svojich národov“, a domnieva sa, že EÚ musí vždy presadzovať svoje vlastné diplomatické úsilie, aby sa pre každý prebiehajúci konflikt našlo mierové riešenie.

12.2. EHSV konštatuje, že vzhľadom na inváziu na Ukrajinu je nevyhnutné vykonávať európsku obrannú politiku neoddeliteľne od spoločnej zahraničnej politiky. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že bude potrebné zvýšiť investície, a to aj prostredníctvom nových nástrojov financovania, ktoré môžu zlepšiť technologický vývoj vo vojenskom sektore, najmä s cieľom chrániť východné hranice EÚ.

12.3. EHSV preto víta požiadavky uvedené v oboch správach týkajúce sa i) väčšej agregácie a koordinácie dopytu na európskej úrovni s cieľom zvýšiť úspory z rozsahu, a to aj prostredníctvom spoločného obstarávania; ii) okamžitého zavedenia Stratégie pre európsky obranný priemysel a urýchleného prijatia Programu pre európsky obranný priemysel (EDIP) (v Draghiho správe). V Lettovej správe sa takisto uvádza potreba komplexného prístupu k výdavkom v sektore obrany, ktorý zohľadňuje trhovo orientované stimuly na európskej, ako aj vnútroštátnej úrovni.

13. **Únia schopná zabezpečovať európske verejné statky**

13.1. Vzhľadom na obe správy sa EHSV domnieva, že by sa malo uvažovať o európskych verejných statkoch s cieľom vymedziť kľúčové priority pre budúcnosť EÚ. Keďže zabezpečovanie takýchto statkov je spojené s hospodárskymi, inštitucionálnymi a politickými faktormi, aktívna úloha európskych inštitúcií v tejto oblasti by mohla priniesť pridanú hodnotu vo forme úspor z rozsahu a pozitívnych externalít, a doplniť tak množstvo vnútroštátnych prístupov.

13.2. EHSV sa preto domnieva, že je dôležité zabezpečiť primerané investície do obrany a podporovať investície okrem iného do: i) poskytovania cezhraničnej digitálnej a energetickej infraštruktúry; ii) rozvoja platforiem na získavanie a výmenu zručností; iii) spustenia programov spoločného obstarávania kritických surovín; iv) spoločných dodávok vakcín a zdravotníckeho vybavenia; v) vytvárania programov celoživotného odborného vzdelávania a prípravy; vi) vykonávania služieb zdravotnej starostlivosti; vii) posilnenia sociálneho bývania.

13.3. S ohľadom na tieto skutočnosti by sa budúci viacročný finančný rámec (VFR) na roky 2028 – 2034 mal zamerať na strategické priority zdôraznené v oboch správach a na uvedené príslušné investície do európskych verejných statkov. EHSV preto dúfa, že kvantita pridelených prostriedkov v budúcom VFR umožní EÚ splniť jej strategické priority v oblasti životného prostredia, technologických inovácií, otvorenej strategickej autonómie a sociálneho pokroku a primerane reagovať na globálne výzvy.

13.4. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Platforma strategických technológií pre Európu (STEP) zavedená v rámci preskúmania VFR na roky 2021 – 2027 v polovici trvania má v porovnaní s podobnými iniciatívami v iných krajinách príliš malý rozsah a záber.

([7]) Ú. v. EÚ C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.
([8]) Ú. v. EÚ C, C/2024/772, 11.2.2025, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/772/oj.

13.5. EHSV sa tiež domnieva, že vzhľadom na pozitívne výsledky dosiahnuté počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19 by sa mala zvážiť možnosť opätovného spustenia ďalšieho nástroja SURE ([9]) s cieľom poskytnúť podporu na zvyšovanie úrovne zručností, rekvalifikáciu a udržateľnú a spravodlivú dvojakú transformáciu a na zvládnutie akýchkoľvek prípadných otrasov ([10]) ([11]).

13.6. EHSV dúfa, že budúci finančný rámec bude popri podpore sociálnej súdržnosti zahŕňať strategický investičný nástroj na podporu európskej konkurencieschopnosti a prepojí perspektívu a logiku prerozdeľovania s logikou investícií, najmä v oblasti technologickej konkurencieschopnosti a priemyselnej transformácie.

13.7. Nový „rámec koordinácie konkurencieschopnosti“ navrhnutý v Draghiho správe, ktorý by mal prepojiť všetky príslušné hospodárske politiky so strategickými prioritami, na ktorých sa dohodla Európska rada, by sa mal koordinovať s rozpočtovými záležitosťami a novým rámcom sociálnej konvergencie pomocou postupov európskeho semestra.

13.8. Európsky semester by mohol zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore konkurencieschopnosti, produktivity, udržateľnosti a sociálnej spravodlivosti za predpokladu, že tieto faktory budú mať v novom referenčnom rámci rovnaké postavenie. Cieľom vývoja nového nástroja na koordináciu konkurencieschopnosti spolu s implementáciou Európskeho fondu pre konkurencieschopnosť je podporiť hospodársky rast koordináciou cieľov a priorít EÚ a členských štátov.

13.9. EHSV by tiež chcel poukázať na vzájomný vzťah medzi európskym semestrom a novým rámcom sociálnej konvergencie, ktorý je užitočným nástrojom na monitorovanie, hodnotenie a realizáciu investícií, ktoré členské štáty vykonali na dosiahnutie cieľov Európskeho sociálneho piliera.

14. **Význam sociálnej a územnej súdržnosti**

14.1. Je nanajvýš dôležité, aby hospodárska, sociálna a územná súdržnosť boli i naďalej v centre pozornosti. EHSV poukazuje na to, že hoci správy Enrica Lettu a Maria Draghiho poukazujú na úzke prepojenie medzi jednotným trhom a hospodárskou, sociálnou a územnou súdržnosťou (Letta), ako aj medzi konkurencieschopnosťou EÚ a európskym sociálnym modelom (Draghi), sú v nich podstatné analytické rozdiely a v dôsledku toho aj rôzne konkrétne návrhy, pokiaľ ide o hlavnú otázku hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

14.2. Politika súdržnosti zohráva v Lettovej správe ústrednú úlohu; zabezpečuje, aby sa výhody jednotného trhu v plnej miere rozdelili medzi všetkých občanov a územia EÚ („sloboda zostať v spoločenstve podľa vlastného výberu“). Práve v tejto súvislosti sa zdôrazňuje význam služieb všeobecného záujmu (článok 14 ZFEÚ a protokol č. 26 ZEÚ), pretože priamo zaručujú slobodu zostať v spoločenstve podľa vlastného výberu. Letta konkrétne označuje európsky semester za najvhodnejší politický rámec na zabezpečenie uplatňovania vhodných pravidiel súdržnosti, čím sa zaručuje protiváha k mnohostrannému fiškálnemu a makroekonomickému dohľadu stanovenému v Pakte stability a rastu.

14.3. EHSV sa preto domnieva, že úlohou európskeho semestra je určiť minimálne spoločné normy a odstrániť všetky prekážky brániace začleneniu, ktoré dodnes pretrvávajú v skupinách obyvateľstva ohrozených chudobou alebo vylúčením a v geografických oblastiach, ktoré môžu hospodárske zmeny najviac zasiahnuť, s cieľom zabezpečiť im dostatočnú úroveň súdržnosti.

14.4. EHSV konštatuje, že hoci sa v Draghiho správe zdôrazňuje existujúce prepojenie medzi konkurencieschopnosťou a európskym sociálnym modelom, zdá sa, že sa spochybňuje strategická úloha politiky súdržnosti v rámci súčasného VFR (2021 – 2027). Takisto sa v správe zrejme podceňuje, aký vplyv na konkurencieschopnosť EÚ majú investície do hmotnej a nehmotnej sociálnej infraštruktúry zamerané na podporu politík v sociálnej oblasti, oblasti redistribúcie a zamestnanosti.

([9]) Európsky nástroj dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii.
([10]) Uznesenie EHSV: *Mapovanie demokratického pokroku EÚ: uznesenie na nasledujúce legislatívne obdobie*.
([11]) Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 16.

14.5. EHSV žiada, aby sa zvážil regionálny rozmer konkurencieschopnosti, ktorý, žiaľ, nebol ústredným bodom ani jednej z týchto dvoch správ, ale ktorý bol dobre zachytený v indexe regionálnej konkurencieschopnosti EÚ 2.0 ([12]). EHSV sa domnieva, že konkurencieschopnosť EÚ by sa mala analyzovať aj na regionálnej úrovni s cieľom realizovať mnohé návrhy predložené v správach Maria Draghiho a Enrica Lettu.

14.6. EHSV by chcel poukázať na riziká stratégie konkurencieschopnosti, ktorá nezohľadňuje nerovnosti. Takýto prístup by prehĺbil rozdiely medzi vidieckymi oblasťami, ostrovmi a vnútrozemskými oblasťami, ktoré sú vystavené riziku vyľudňovania, a mestskými oblasťami, ako aj medzi rôznymi oblasťami jednotného trhu.

14.7. EHSV napokon dúfa, že legislatívny program Komisie dokáže vyvážiť rôzne vízie súdržnosti prezentované v oboch správach s cieľom doladiť politiky konkurencieschopnosti na jednej strane a politiky hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti a environmentálnej udržateľnosti na strane druhej. Konkurencieschopnosť nesmie v žiadnom prípade narušiť sociálnu súdržnosť a solidaritu, keďže harmonický rozvoj regiónov je kľúčom k zabezpečeniu riadneho fungovania jednotného trhu, ako aj jeho budúceho rastu.

V Bruseli 26. februára 2025

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Oliver RÖPKE

([12]) Dijkstra, L., Papadimitriou, E., Cabeza Martinez, B., de Dominicis, L., Kovacic, M., 2023, *EU Regional Competitiveness Index – 2022 Edition, European Commission Working Papers*, WP01/2023.